

משק הבקר והחלב

יו"ל ע"י התאחדות מגדלי בקר בישראל, תל-אביב, רח' מוא"ה 52 א'

ינואר 1956

13

שבט תשט"ז

על הפרק

בתחילת השנה. ועדר החולבות כיום שווה לזה שמלפני שנתיים בדיוק.

כנראה שנחוץ היה אבדן אלפי פרות יקרות עד אשר הוכר בצדקת תביעתנו להסרת הפיקוח. כבר החליטו על כך מרכז „תנובה“ והוועידה החקלאית, וידוע לנו שגם בין המשרדים הכלכליים התנהל מו"מ מעשי על צעד זה. לרוע המזל נקלע עניננו בשלב מכריע זה לתוך האטמוספירה של הויכוח על הקפאת השכר והמחירים, המתנהל בשבועות האחרונים בין הגורמים השונים במדינה ונראה שהשרים מהססים להכריע בשאלת החלב בטרם תיפול ההכרעה בויכוח הגדול.

בינתיים הננו עדים לכך, שבו בזמן שעניננו נדחה שוב ושוב אישרה הממשלה סובסידיה נוספת בסך 200 אלף לירות ע"מ להבטיח הספקת ביצים לשוק הרשמי במשך תקופה קצרה. אפילו הדאר, שהוא שרות ממשלתי, העלה את תעריפי המשלוח בעצם הימים בהם דוגלת הממלה בהקפאת מחירים ושכר.

מה פשר ההפליה לרעה של ענף החלב ע"י מוסדות הממשלה? ובמה תסביר „תנובה“ את עירנותה וקוצר-רוחה בפרשת מחיר הביצים לעור מת מתינותה ואורך רוחה במו"מ על מחיר החלב? מתבקשת המסקנה שרק איום של שביתה ומשלוח תוצרת שלא בצינורות השווק המאורגן עלולים להחריד את מוסדות הממשלה והשיווק ולהניעם לפעולה מהירה ותכליתית.

נכון ששביתה ושיווק בלתי חוקיים אינם נוחים לגבי ענין החלב כפי שהם נוחים בענף התחבורה או בשיווק הביצים, אבל הם אפשריים. ידועים מקרים של שביתה חלב בארצות אחרות; ויש גם חוגים בקרב הבוקרים בארץ התובעים פעולה זו באופן עקשני. אין זה עוד סוד שקיימות

בפרשת הפיקוח ומחיר החלב

המאבק על מחיר החלב נמשך תקופה ממושכת ועבר שלבים שונים: דיונים פנימיים במוסדות ההתאחדות, פגישות עם מוסדות ממשלתיים, עם המרכז החקלאי ועם מוסדות „תנובה“, כינוס חירום ומשלחות חקלאים לשרי הממשלה והוועדה הכלכלית של הכנסת, שיחות והתיעצויות עם ועדות משק וכלכלה של התנועה וההתיישבותיות ובסוף — ועדה בין משרדית. בכל השלבים האלה נקטנו עמדה עקבית ודרשנו את הסרת הפיקוח מתוך הכרה עמוקה כי הוא בעוכרי הענף, הן בשטח הייצור והן בשטח השיווק. עוד בראשית קביעת הסובסידיה הממשלתית הישירה למחיר החלב הוזהרנו בפני הפגיעה הצפויה ממנה לרנטביליות הענף, כי ידענו שרמת הסובסידיה תהיה מושפעת יותר מצרכי אינדקס יוקר המחיה ופוליטיקה כלכלית כללית ולא מהוצאות ייצור החלב למעשה.

לצערנו עלינו לציין שעמדתנו לא נתקבלה במשך זמן רב ע"י הגורמים המשפיעים והמכריעים גם יחד ותביעותינו נדחו בטענות של דאגה לאינדקס, לבריאות הציבור ופחד בפני כוח הקניה ההולך ומצטמצם כביכול. לעומת הצעותינו המרחיקות לכת הוצעו תיקונים אשר ברובם לא הגיעו לכלל ביצוע, ורנטביליות הענף הלכה וירדה, אפילו בשנת תשט"ו, שהיא שנת שיא מבחינת ההישגים החקלאיים במשק החלב, מעטים הם המשקים שאיזנו את חשבון ההוצאות וההכנסות שלהם בענף הבקר ורבים לעומתם אלה שגמרו בהפסדים ואף בהפסדים גדולים. מציאות זו אינה טעונה הוכחות רבות; די בעובדה, כי מספר הפרות החולבות בסוף שנת תשט"ו פחת ב-2400 ראש בהשוואה למספר הפרות

הנהלת „תנובה“, אולם היא נדחתה מתוך הנימוק שבשלב הראשון של הפעולה — כמות הבקבוקים היתה קטנה מדי ולא ניתן לשנות משום כך את סדרי השיווק. מאז ועד היום גדל מספר הבקבוקים פי כמה, ואנו עומדים בפני הגדלה נוספת של מלאי הבקבוקים בחודשים הקרובים ובעניין השיווק אין שינוי. יתר על כן, קראנו בעתונות על הסכם בין הנהלת „תנובה“ והאגודה המקצועית של מחלקי החלב ועל ריאורגניזציה של אזורי החלוקה ועבודת המחלקים מתוך מגמה לקיים בידם את חלוקת החלב בבקבוקים בכל העיר. גם החלו מופיעים כלי הובלה חדשים בידי מחלקי החלב המותאמים לחלוקת הבקבוקים.

אין אנו מניחים שחלוקת החלב לבתים תוחלף בבת אחת ע"י שיווק בחנויות, אולם אנו שוללים מעיקרה את הגישה של הנהלת תנובה שזהו ענין של מו"מ והסכם בינה לבין מחלקי החלב. ההכרעה צריכה להמסר לצרכן ולנו אין ספק בדבר שגם הצרכן הישראלי ילך בעקבות צרכני החלב בארצות אחרות וירבה בקניית חלב בחנות המכולת.

הרבה יותר חמורה מהספקת החלב לעקרת הבית היא שאלת הספקת החלב כמשקה מרענן בעונה החמה. הכרחי שהחלב יימצא בבקבוק של 200 או 300 גרם בכל קיוסק ובכל מזנון. דבר זה יכול לשמש אמצעי־עזר יעיל מאוד בפתרון בעיית עודפי החלב העונתיים, כי ברור בהחלט שכל כמות החלב — והיא יכולה להיות גדולה מאוד — אשר תימכר בקיוסקים ומזנונים תופיע אנו תובעים איפוא מהנהלת „תנובה“ שתחליט מיד על מסירת כמות מסוימת של חלב בבקבוקים לחנויות המכולת ותעשה את ההכנות הדרושות להספקת חלב לקיוסקים באביב הקרוב.

ברכה לבוקרי שובל

בוקרי שובל היו בין מקבלי פרס־העבודה בשנת תשט"ו, הניתן ע"י הועד הפועל של ההסתדרות. הם זכו בפרס זה כצוות עובדים שהשיג פריון עבודה גבוה והצטרפו בזה לשורת מקבלי הפרסים מהשנים שעברו. הזכיה הזו לא

כיום אפשרויות מסוימות של מכירת חלב שלא באמצעות „תנובה“ ובמחירים גבוהים יותר. איננו נכספים לשני אמצעים אלה, בידענו את האנדרלמוסיה והנוק הצפויים מהם למשק ולמדינה כאחד, אבל על הגורמים הנוגעים בדבר, לקחת בחשבון שיש גבול לכוח ההתאפקות ועל ייהם לכוון את מעשיהם למניעת ההתפרקות. עם הוצאת חלב מפוסטר בבקבוקים לשוק, נפתחה אפשרות לתקן באופן חלקי את מחיר החלב ליצרן מבלי לפגוע באינדקס, כיוון שהחלב לא ייחיד יכול היה להישאר במחירו הקבוע. „תנובה“ לא ניסתה לנצל אפשרות זו; יתר על כן, היא קבעה מחיר כה נמוך לחלב בבקבוקים, שהתמיה רבים ואף עמד בסתירה לתחשיבים אשר הובאו ע"י הנהלת „תנובה“ בדיונים שקדמו להוצאת הבקבוקים לשוק. אנו עומדים עכשיו לפני עונת שפע החלב של אביב 1956 ולפני הפעלת המפעל הגדול למילוי בקבוקים במחלבת תל־אביב בחודשים הקרובים. מה שהותמץ עם ראשית הוצאת הבקבוקים לשוק ניתן עכשיו לתיקון. אנו תובעים ממשרדי הממשלה הכלכליים את הסרת הפיקוח מהחלב המפוסטר והפדת חשבוננו מחשבון ההכנסה של החלב האחיד ומצרי החלב, אשר על פיו נקבעת רמת הסובסידיה כדי כיסוי המחיר הקבוע ליצרן. מהנהלת „תנובה“ אנו תובעים החשת גמר מפעל המילוי בתל־אביב והפעלת מתקני מילוי זמניים בחיפה וירושלים לפני הקמת המפעלים הקבועים בערי רים אלה.

שיווק החלב המפוסטר בבקבוקים

עם הופעת בקבוקי החלב הראשונים בשוק כתבנו במקום זה על החשיבות של שיווק הבקבוקים באמצעות חנויות המכולת. עמדנו על היתרונות שתפיק עקרת הבית מן האפשרות לקנות את החלב בחנות הקרובה ובזמן הנוח לה. הבאנו עובדות מארה"ב המעידות שגם שם יש תהליך של גידול אחוז החלב המשוק בחנויות. באותו הזמן כבר היתה קיימת גם בארץ עובדה שחלב מעוקר מתוצרת „טנא־נוגה“ נמכר אך ורק בבקבוקים. אנו העלינו את התביעה לשווק את החלב בחנויות באחד הדיונים של

אוריאומיציין לבני-בקר

בשנת 1948 גילו מספר חוקרים את השפעתו הטובה של האוריאומיציין על עופות וחזירים. האוריאומיציין הוא אחד החומרים האנטיביוטיים שמרבים להשתמש בהם בשנים האחרונות ברפואה; כוחו של תכשיר זה רב ביותר במניעת התרבותם של חיידקים מזיקים שונים. השפעתו הטובה של האוריאומיציין על העופות והחזירים הוסברה על ידי החוקרים בהתאם לתכונתו הנ"ל של התכשיר, כיוון שבדרך כלל ידוע הדבר שבמערכת איברי העיכול מצויים חיידקים בלתי רצויים הפוגעים בבריאותם של בעלי-החיים. מההסבר הזה נבעה כאילו מאלה ההנחה שבמעלי הגירה המצב הוא שונה לחלוטין והתכשיר אף עלול להשפיע עליהם לרעה, כיוון שפעולות העיר כול, עיבוד חומרי המזון בכרס וניצולם שונים אצלם תכלית שינוי מאשר אצל בעלי החיים בעלי קיבה רגילה.

אולם המחקר המדעי לא היה ראוי לשמו אילו היו החוקרים מסתפקים בהיקשים סתם, בכואם להסיק מסקנות מפעולתו של איזה חומר שהוא בבעלי-חיים מסוג אחד על בעלי-חיים מסוג אחר. ואמנם החלו החוקרים לבצע ניסויים בהגשת האוריאומיציין גם לבני-בקר. ב־1950 ערך את הניסויים רוזוב, מתחנת הנסיונות שבלואיזיאנה (ארה"ב) ונוכח שהאוריאומיציין משפיע לטובה גם על בני-בקר. גם חוקרים אחרים ערכו ניסויים דומים, ואף הם הגיעו לאותן המסקנות.

ההנחה התיאורטית על השפעתו השלילית של התכשיר הנ"ל כאילו הופרכה ע"י הניסויים האלה, וגילוי זה גרם להפתעה מסוימת בחוגי

באה להם מן ההפקר: זוהי תוצאה של תכנון יעיל, ידיעה מקצועית ועבודה נאמנה. בשלשה אלה מתברכים בוקרי שובל ומשמשים דוגמה לרבים מחבריהם למקצוע בארץ. ציבור הבוקרים מלווה אותם בהערכה ובכרכה ומביע את משא-לתו: בל ישמש לכם הפרס כאות התהדרות, תראו בו תביעה וקריאה למאמצים נוספים להישגים חדשים!

✽

החוקרים, אולם הם לא באו במבוכה, כיוון שנמצא הסבר לתופעה זו המתקבל על הדעת. הניסויים נערכו לראשונה בבני-בקר צעירים וידוע הדבר שאצל אלה, עד גיל מסוים, אין הקיבה שונה בפעולתה מזו שבבעלי-חיים עם קיבה רגילה אמיתית. הרי יתכן ויתכן שהאוריאומיציין משפיע על עגלות רכות בדומה לזה שעל עופות וחזירים. סקרנותם של החוקרים גברה והלכה ולא אמרו די בהשיגם תוצאות מוצלחות עם עגלות רכות; הוחל בניסויים עם עגלות קשישות יותר, ולא נחה דעתם עד שהכניסו גם בקר מבוגר במעגל הניסויים.

בניסויים הראשונים עם עגלות רכות התבלטה השפעתו הטובה של האוריאומיציין על הבריאות; התכשיר בצורתו הגבישית הטהורה או זה שבתער רובת חומרי הפסולת מתעשיית האוריאומיציין הטהור מנע את מחלות השלשול ומחלות הריאות התוקפות לעיתים תכופות את העגלות בגיל החלב. אולם בהמשך הניסויים נוכחו החוקרים שאף בדירי-עגלות שלא נפגעו ע"י המחלות הנ"ל הורגשה יפה השפעת האוריאומיציין. עגלות אלה התפתחו יותר טוב, משקלן היה עולה ב־15%—30% על אלה שלא נהנו מהתכשיר וגם התפתחות השלד שלהן היתה מהירה יותר. תוצאות אלה העלו בעיות ושאלות שונות, כגון: האם גדילה מזרזת זו מחייבת גם תוספת מזון? האין לחשוש שהאצת ההתפתחות והגדילה תזיק לבהמה בגיל מבוגר יותר? עם בזיקת תוצאות הניסויים נתברר שאין יסוד לחששות אלה; ולא זו בלבד שהעגלות אשר נהנו מאוריאומיציין היו בריאות יותר, אלא שנתגלה עוד שהתכשיר העלה את כושרן לנצל כראוי את המזון שהוגש להן ומשום כך צרכו פחות מזון לכל יחידת משקל שנוספה לגופן.

כל המעלות האלה של האוריאומיציין נתגלו בניסויים עם בני-בקר שעד הגיל של 6 שבועות וממילא נתעורר הרצון לבחון את פעולתו והשפעתו על בני-בקר בגילים גבוהים יותר ואף בפרות.

תוצאות הניסויים הנוספים הוכיחו שהשפעתו הטובה של התכשיר מורגשת בבני-בקר עד הגיל